

Меліксетян Л.Р.

Артеменко Л.П.

канд. економ. наук., доцент

Національний технічний університет України «КПІ»

СТРАТЕГІЧНИЙ РОЗВИТОК ФАРМРИНКУ В УКРАЇНІ ТА ЄС

СТРАТЕГИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ФАРМРЫНКА В УКРАИНЕ И ЕС

STRATEGIC DEVELOPMENT OF PHARMACEUTICAL MARKET OF UKRAINE AND EU

У статті досліджено тенденції, напрями та особливості розвитку фармацевтичного ринку європейських країн. Показано роль та значимість фармацевтичної промисловості ЄС. Досліджено сучасний стан фармацевтичної промисловості України. Пошук стратегічних напрямів розвитку фармацевтичного ринку України в умовах євроінтеграційного курсу. Обґрунтовано необхідність підвищення соціальної відповідальності влади і бізнесу за розвиток фармацевтичної галузі України. Визначено тенденції та напрями розвитку галузі в Україні. Заходи щодо зміцнення внутрішнього фармацевтичного ринку. Впровадження стратегії розгортання імпортозаміщуючих виробництв в Україні. Виокремлені актуальні і стратегічно важливі напрями розвитку вітчизняного фармацевтичного ринку. Впровадження новітніх технологій та стандартів ЄС на фармацевтичних підприємствах. Теоретично обґрунтовано напрями стратегічного розвитку фармацевтичної галузі України. Сформульовано передумови реалізації стратегії розвитку фармацевтичної промисловості України.

Ключові слова: глобалізація фармацевтичного ринку, інтеграція, злиття, стратегічний розвиток.

В статье исследованы тенденции, направления и особенности развития фармацевтического рынка европейских стран. Показана роль и значимость фармацевтической промышленности ЕС. Исследовано современное состояние фармацевтической промышленности Украины. Поиск стратегических направлений развития фармацевтического рынка Украины условиях евроинтеграционного курса. Обоснована необходимость повышения социальной ответственности власти и бизнеса за развитие фармацевтической сферы в Украине. Меры по укреплению внутреннего фармацевтического рынка. Внедрение стратегии развертывания импортозамещающих производств в Украине. Выделены актуальные и стратегически важные направления развития отечественного фармацевтического рынка. Внедрение новейших технологий и стандартов ЕС на фармацевтических предприятиях. Теоретически обоснованы направления стратегического развития фармацевтической сферы Украины. Сформулированы предусловия реализации стратегии развития фармацевтической промышленности Украины.

Ключевые слова: глобализация фармацевтического рынка, интеграция, слияние, стратегическое развитие.

This article explores the trends, directions and characteristics of the pharmaceutical market of European countries. The role and importance of the EU pharmaceutical industry. The current state and trends of the pharmaceutical industry in Ukraine. Strategic directions of the pharmaceutical market of Ukraine in terms of European integration. The necessity of increasing the social responsibility of government and business for the development of the pharmaceutical industry in Ukraine. The trends and directions of development of industry in Ukraine. Measures to strengthen domestic pharmaceutical market. The implementation of the deployment strategy of import substitution industries in Ukraine. Singled relevant and strategic directions of development of the domestic pharmaceutical market. The introduction of new technologies and EU standards in pharmaceutical companies. Theoretically grounded directions of strategic development of the pharmaceutical industry in Ukraine. Preconditions formulated development strategy of pharmaceutical industry of Ukraine. Preconditions formulated development strategy of pharmaceutical industry of Ukraine.

Keywords: pharmacy market globalization, integration, absorption merger, strategic development.

Вступ. Успішному впровадженню довгострокової стратегії розвитку вітчизняної фармацевтичної промисловості перешкоджає подальше зростання імпорту лікарських засобів в Україну, що означає витіснення вітчизняних виробників з внутрішнього ринку та одночасним скороченням їх частки на зовнішньому ринку через нездатність швидко адаптуватись до змін світової кон'юнктури, а також існуючого науково-технологічного відставання. Дослідженням проблем і перспектив розвитку фармацевтичної промисловості України та зарубіжних країн займаються вчені: Доровський О. В., Олійник А. Д., Кротков А.І., Заліська О.М., Мех О. А., Мнушко З.Н., Посилкіна О.В., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Громовик Б.П. Враховуючи існуючі наукові розробки, виникає необхідність вирішення проблеми стратегічного інноваційного розвитку фармацевтичної промисловості України.

Постановка завдання. Вирішення проблеми пошуку стратегічних напрямів розвитку фармацевтичного ринку України в умовах євроінтеграційного курсу є актуальним напрямком досліджень. Метою статті є визначення тенденцій, напрямів та особливостей розвитку фармацевтичного ринку ЄС в контексті стратегічних напрямів розвитку фармацевтичної галузі України.

Методологія. У процесі написання статті було використано методи порівняння, систематизації, групування, системного аналізу.

Результати дослідження. Фармацевтичний ринок Європи є одним з провідних світових регіональних ринків, незважаючи на те, що його частка за останні роки почала знижуватись. Якщо в 2003 р. вона становила 47,7% то за прогнозними даними у 2020 р. становитиме – 10% [1].

Лідерами європейського фармацевтичного ринку є п'ять країн, сукупний обсяг продажів яких становив на 01.01.2014 р. більше 40% ринку (рис.). У 2006 р. він перевищував 75%, це ринки Німеччини, Франції,

Великобританії, Італії й Іспанії (EU-5). Лідерами за обсягом продажів фармацевтичної продукції є Німеччина та Франція. Фармацевтичний ринок країн ЄС представлений також ринками колишніх соціалістичних країн. Провідними серед них є Польща, Румунія, Угорщина, Чехія, Словаччина. В структурі фармацевтичних ринків країн ЄС показники імпорту перевищують за часткою обсяг локального виробництва [2]. Тож на етапі розвитку характерною рисою для європейських країн була стратегія імпортозаміщення, а вже на етапі зрілості та досягненні конкурентоспроможності продукції на світовому ринку – експорт фармацевтичної продукції. Тому, зміцнення внутрішнього ринку України шляхом здійснення політики імпортозаміщення лікарських засобів дозволить перейти згодом до моделі конкурентоспроможної експортної орієнтації.

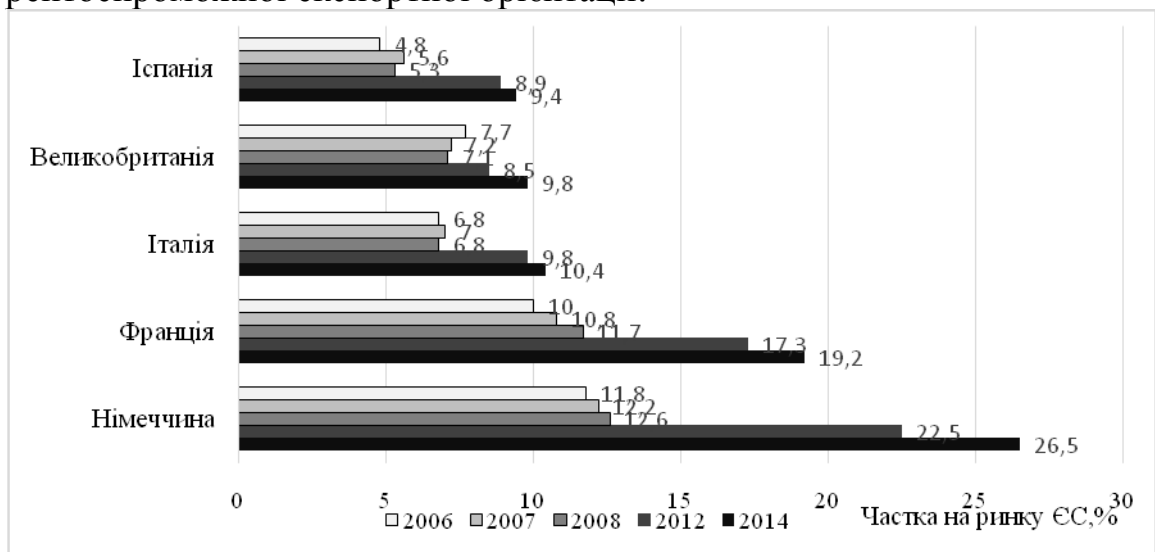

Рис. Частка провідних країн ЄС на європейському фармацевтичному ринку

Джерело: [1]

Характерним у політиці урядів Центральної та Східної Європи є розвиток локального ринку генериків – непатентованих лікарських засобів (дешевих аналогів відомих ліків), що реалізується при здійсненні госпітальних закупівель та реімбурсації лікарських засобів (далі – ЛЗ). Таке рішення знижує державні витрати і позитивно впливає на вітчизняне виробництво. Більшість відомих фармацевтичних компаній - виробників генериків знаходяться на території Центральної та Східної Європи, а саме: «Gedeon Richter», «KRKA», «Polpharma» і «Zentiva» [3].

Персоналізація медицини на базі найновітніших біотехнологічних розробок і паралельне виробництво лікарських препаратів практично означає відхід від бізнес-моделі, яка була до останнього часу універсальною для великих фармацевтичних компаній країн ЄС.

Одним з факторів, що дозволяють європейській фармацевтичній галузі зберігати зростання, є тенденція, пов'язана з процесами консолідації, злиття і поглинання (M&A). Цей процес здійснюється компаніями для розширення бізнесу й виходу на нові ринки, а також для пошуку нових технологій розробки й досліджень лікарських препаратів [5].

Протягом останніх років фармацевтичний ринок України характеризується достатньо стабільними темпами зростання, але рівень споживання лікарських засобів на душу населення в Україні залишається досить низьким у порівнянні з європейськими країнами. В загальній структурі витрат домогосподарств України витрати на медичні препарати посідають 5-6 місце (близько 75-80 дол. США на рік). Українські підприємства-виробники ЛЗ поступово збільшують обсяги поставок готової продукції на експорт. У зовнішній торгівлі фармацевтичною продукцією Україна є переважно імпортером [7].

Впровадження стратегії розгортання імпортозаміщуючих виробництв в Україні повинне передбачати підвищення соціальної відповідальності бізнесу та влади в розвитку системи фінансово-кредитного забезпечення імпортозаміщуючих виробництв ЛЗ, шляхом використання небанкових джерел інвестування, насамперед, інститутів спільного інвестування [8]. Також, необхідно розробити дієві механізми страхування ризиків, які пов'язані з впровадженням новітніх технологій на фармацевтичних підприємствах, прискорити гармонізацію стандартів GMP, GLP, GCP, GDP, GPP зі стандартами ЄС та інших країн-партнерів, провести переговори з основними партнерами в зовнішній торгівлі фармацевтичною продукцією щодо митних тарифів для збільшення обсягів постачань своєї продукції на зовнішній ринок, наприклад, протитуберкульозних препаратів, вдосконалення системи державного регулювання міжнародного трансферу технологій.

Для фармацевтичної галузі України актуальними та стратегічно важливими є наступні напрями [9]:

- створення спільних фармацевтичних підприємств з країнами ЄС;
- розробка біотехнологічних препаратів, ліків від раку, діабету, астми, аутоімунних захворювань, препаратів, що регулюють ліпідний обмін;
- впровадження поряд зі стандартом якості GMP стандартів GLP («належна лабораторна практика») і GCP («належна клінічна практика»);
- стимулювання та фінансування з боку держави виробництва генериків;
- участь в розробці нових субстанцій шляхом створення спільних R&D груп з компаніями - лідерами фармацевтичного ринку ЄС для отримання досвіду і навчання фахівців.

Висновки. Перспективи подальшого розвитку фармацевтичної галузі України залежать від вдосконалення виробничої бази промисловості; державної підтримки; доходів населення, державної політики імпортозаміщення ЛЗ, політики з компенсації населенню частини вартості ЛЗ та прийняття регуляторних актів у сфері охорони здоров'я.

Напрямок подальших досліджень – розробка стратегії розвитку фармацевтичного ринку України на підставі системного та ситуаційного підходів на прикладі українських виробників з урахуванням таких факторів, як чисельність населення похилого віку та населення, яке має хронічні захворювання (як основних споживачів ЛЗ); обсяг інвестицій у розвиток виробничої бази фармацевтичних підприємств; кількість сучасних технологій виготовлення ЛЗ; асортимент продукції; кількість найменувань ЛЗ, доступних за вартістю для населення; обсяг реімбурсації; місткість внутрішнього ринку; потужність виробничої бази, яка відповідає стандарту GMP; чисельність кваліфікованих кадрів тощо.

Література:

1. Доровський О. В. Фармацевтичний ринок ЄС та реалії фармацевтичної промисловості України / О. В. Доровський, А. Д. Олійник // Моделювання регіональної економіки. - 2013. - № 2. - С. 289-304. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Modre_2013_2_29
2. Кротков А.И. Сравнительный анализ современного состояния и перспектив развития фарминдустрии Индии и Китая //Региональные исследования. –2009. - №1 (22).– С. 27– 33.
3. CBI Market Survey: The Pharmaceutical Products Market in the EU, 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cbi.eu/disclaimer>
4. Заліська О.М. Теоретичні основи та практичне використання фармакоекономіки в Україні (докт. дис.). —Львів, 2004.
5. Мех О. А. Інноваційно-соціальні аспекти розвитку фармацевтичної галузі України: монографія / О. А. Мех. – К., 2008. – 408 с.
6. Мнушко З.Н. Международный маркетинг в фармации: монография / З. Н. Мнушко, Н. В. Чмыхало, Н. М. Мусиенко и др. – Х. : Изд-во НфаУ: Золотые страницы, 2006. – 392 с.
7. Посилкіна О.В., Сагайдак-Нікітюк Р.В., Громовик Б.П. Фармацевтична логістика: Монографія / М-во охорони здоров'я України; Нац. фармац. університет. – Х.: Вид-во НФаУ, 2004. – 437 с.
8. Балашов А.И. Формирование механизма устойчивого развития фармацевтической отрасли: теория и методология. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2012. - 160 с.
9. German Association for Pharmaceutical Industry (BPI), Pharma-Data 2013, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.bpi.de/fileadmin/media/bpi/Downloads/Internet/Publikationen/Pharma-Daten/Pharmadaten_2013_EN.pdf